

# Brocki, Zygmunt

---

## Dawne okręty na polskich znaczkach pocztowych

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/1-2, 235-236

---

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



już uznawania roku 1800 jako granicznego dla starodruków, przypomniały, że w tym roku właśnie powstało Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, co było faktem przełomowym w dziejach nauki polskiej.

Dyskutanci poparli wywody referentki na temat układu bibliografii, jak również jej argumenty o potrzebie powołania specjalnego zespołu dla prowadzenia dalszych prac. Zastrzeżenia natomiast wywołały propozycje, które by spowodowały zbytnią szczegółowość bibliografii, np. wniosek odnotowywania wszystkich egzemplarzy starodruków nawet jednego i tego samego wydania. Z innych poruszonych spraw warto wymienić odosobniony zresztą postulat, aby bibliografia objęła również rękopisy. Ponadto rozważano, czy by nie podzielić publikacji na dwa tomy, z których pierwszy objąłby druki zwarte, a drugi — artykuły z periodyków i prasy codziennej. Większość osób odradzała tego rodzaju podział, jako merytorycznie nieuzasadniony. Na zakończenie apelowano o rychłe utworzenie postulowanego zespołu i szybką kontynuację pracy.

Jerzy Jasiuk

## HISTORIA NA V SESJI NAUKOWEJ OKRĘTOWCÓW

W dniach 7—9 maja 1964 r. odbyła się w Gdańsku V Sesja Naukowa Okrętowców, zorganizowana przez Sekcję Okrętowców SIMP. Pierwszego dnia sesji m. in. przedstawił referat adiunkt Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, mgr Władysław Drapella: *Z historii. szkutnictwa i okrętownictwa w Polsce*. Historii dotyczył częściowo referat profesora Politechniki Gdańskiej, Aleksandra Potyrały, *Zagadnienie proporcji w szkoleniu okrętowców*. Autor dał tu m. in. analizę proporcji w zatrudnieniu techników i inżynierów w polskich i niektórych zagranicznych stoczniach w okresie międzywojennym.

Z. Br.

## DAWNE OKRĘTY NA POLSKICH ZNACZKACH POCZTOWYCH

W drugiej połowie 1963 r. i na początku 1964 r. Poczta Polska wydała w dwóch grupach serię znaczków, przedstawiających dawne okręty żaglowe od XV w. p.n.e do XX w. Seria składa się z 16 następujących znaczków (chronologia okrętów zgadza się z kolejnością znaczków według wartości):

egipski statek morski, XV w. p.n.e. (5 gr); fenicki statek handlowy, XV w. p.n.e. (10 gr); triera — galera grecka, V w. p.n.e. (20 gr); rzymski statek handlowy, III w. (30 gr); statek skandynawski, IX w. (40 gr); koga — statek fryzyjski, XIV w. (60 gr); holk — statek handlowy, XIV w. (1 zł); karaka — statek handlowy, XV w. (1,15 zł); karawela — statek Kolumba, XV w. (1,35 gr); galeon — okręt wojenny, XVI w. (1,50 zł); polski okręt wojenny, XVII w. (1,55 zł); fleuta — statek handlowy, XVII w. (2 zł); liniowiec — okręt wojenny, XVIII w. (2,10 zł); fregata, XIX w. (2,50 zł); kliper — statek handlowy, XIX w. (3 zł); „Dar Pomorza“ — statek polski, XX w. (3,40). Wszystkie znaczki projektował St. Małecki.

Jest to w historii polskiej filatelistyki pierwsza seria popularyzująca tematykę historii techniki. Na ogół — jest serią udaną, pożyteczną, choć do poszczególnych rysunków wkrađło się nieco błędów, których można było łatwo uniknąć. Ogólnie nieudolnie, jeśli chodzi o szczegóły techniczne, wykonana jest karaka na znaczku o wartości 1,15 zł (błędnie narysowany jest np. dziób, bez łagodnego wychylenia do przodu i charakterystycznego wzniosu); dziwaczny jest ster statku skandynawskiego na znaczku za 40 gr; kodze na znaczku za 60 gr brak listew odbojowych.

Lecz wymienione błędy dostrzeże raczej tylko fachowe oko, nie są one tej miary, by laików bałamucić.

Gorzej jest z trzema innymi znaczkami. Okręt przedstawiony na znaczku z podpisem pod rysunkiem: karawela — statek Kolumba, XV w. — nie jest karawelą i nie jest okrętem Kolumba, lecz karaką z 1486 r.\* Galeon przedstawiony jako „polski okręt“ na znaczku za 1,55 gr jest *licentia poetica* autora-grafika. Na znaczku najczęściej używanym, 60-groszowym, w napisie: koga — statek fryzyjski, XIV w. — dodatek „fryzyjski“ jest raczej zbędny, bo sugeruje, że ukazany okręt pochodzi z Wysp Fryzyjskich. Owszem, typ okrętu zwany kogą jest pochodzenia fryzyjskiego, ale ten konkretny okręt znajdujący się na znaczku jest okrętem z pieczęci miasta Elbląga z 1350 r., z żaglem przeniesionym z wizerunku kogi na pieczęci Strzałowa z 1329 r.

Nadto należało zdecydować się i używać we wszystkich wypadkach terminu albo statek, albo okręt. Odróżnianie statków wojennych od handlowych za pomocą terminu „okręt“ jest dużym nieporozumieniem, szczególnie właśnie w odniesieniu do dawnych pojazdów morskich.

Zygmunt Brocki

### PRACA DOKTORSKA Z POGRANICZA HISTORII MEDYCYNY

Na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku 7 maja 1964 r. odbyła się rozprawa doktorska lekarza Łucji Gołędzinowskiej. Doktorantka przedstawiła pracę *Rozwój opieki społecznej nad dzieckiem w Gdańsku w okresie jego przynależności do Polski (1454—1793)*. Promotorem pracy był prof. Kazimierz Ereciński, recenzentami: prof. Tadeusz Bilikiewicz i prof. Henryk Brokman z Warszawy. Rada Wydziału nadała Łucji Gołędzinowskiej tytuł doktora medycyny.

Z. Br.

### TELETURNIEJ WIEDZY O HISTORII NAUKI I TECHNIKI

W Krakowie, w programie imprez związanych z 600-leciem Uniwersytetu Jagiellońskiego, w dniu 17 maja 1964 r. odbył się teleturniej z zakresu historii nauki i techniki, w którym uczestniczyli studenci trzech uniwersytetów: Krakowa, Warszawy i Wrocławia. Wobec rozległości tematycznej i czasowej pytań teleturnieju, uczestnicy jego otrzymali już w marcu 1964 r. spis lektury pomocniczej, obejmującej łącznie ok. 1800 stron<sup>1</sup>.

Teleturniej poprzedziły eliminacje, zorganizowane przez warszawską telewizję wśród studentów trzech uniwersytetów — należało na tym etapie turnieju odpowiedzieć na 30 pytań testowych. W wyniku eliminacji do teleturnieju zakwalifikowano 9 osób — po trzy z każdej uczelni.

\* Por. np. ryc. 260 i opis na s. 99 w książce: B. Landström, *The Ship*, b.m.w. 1961; okręt Kolumba „Santa Maria“ przedstawiony tam jest na ryc. 273, również oczywiście, jako karaka, karawele zaś opisane są w następnym rozdziale. Nazywanie karaki Kolumba karawelą jest zresztą powszechnie spotykanym nieporozumieniem.

<sup>1</sup> M. Uklejska, *Zarys rozwoju nauki i jej organizacji*. Cz. 1, *Starożytność — Średniowiecze*. Cz. 2, *Czasy nowożytne*. Warszawa 1963; F. S. Taylor, *Historia nauk przyrodniczych w zarysie*. Warszawa 1959; H. Barycz, *Alma Mater Jagellonica*. Kraków 1958; W. Voisé, *Myśliciele i praktycy*. Warszawa 1963; B. Orłowski, *Tysiąc lat polskiej techniki*. Warszawa 1963.